

ՀԱՆՐԱՍՏԱՎՈՐՈՒՄՆ ԿԵՀԱՐԱՆՈՒՄ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ԱՆԻԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՕԾՄԱՆ 1000-ԱՄՅԱԿԻՆ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նախագահությամբ Վեհարանի հանդիսությունների դահլիճում սեպտեմբերի 22-ին Կրեդիտի ունեցած հանդիսությամբ սկսվեց «Անիի 1000-ամյա փառքը» ընդհանուր խորագիրը կրող և Անիի Կաթողիկե եկեղեցու օծման 1000-ամյակին նվիրված միջոցառումների շարքը, որը կազմակերպվել է Ամենայն Հայոց Հայրապետի բարձր հովանավորությամբ և Օշականի Ս. Մեսրոպ Մաշ-փոց դպրապան նախաձեռնությամբ:

Անիի Մայր եկեղեցու օծման 1000-ամյակը լրացավ անցյալ փարի՝ 2001 թ., սակայն այդ ժամանակ չնշվեց այդ հոբելյանը, քանի որ ողջ 2001 թ. նվիրված էր Հայաստանում քրիստոնեության պեղականորեն ընդունման 1700-ամյակին: Ուստի Անիի Մայր փառարի օծման 1000-ամյակին նվիրված փոխախմբությունն ըստ ամենայնի կատարելու նպատակով այն հարմար նկատվեց նշել այս փարի:

Անիի Մայր փառարի հիմնօրհները կատարվել է 989 թ., Մմբար Բ թագավորի օրոք: Սակայն Հայոց Մմբար արքային վիճակված չէր Բագրատունյաց մայրաքաղաքում՝ Անիում վեր խոյացող Մայր փառարը կառուցված և ամբողջական տեսնել: Նրա մահից հետո եկեղեցու կառուցումը ամենայն նախանձախնդրությամբ շարունակում է Գագիկ Ա Շահնշահի կինը՝ Կատրամիդե թագուհին: Շնորհիվ Տրդատ ճարտարապետի՝ եկեղեցին ստանում է փառավոր տեսք և իրավամբ համարվում հայկական ճարտարապետության գլուխգործոցներից մեկը: 1001 թ. մեծ հանդիսավորությամբ կատարվում է Մայր եկեղեցու օծումը՝ ձեռամբ ժամանակի Հայոց Հայրապետ Սարգիս Ա Սևանցու:

Այսօր մեզ 1001 փարի է բաժանում այդ երանելի օրվանից: Սակայն, ցավոք սրտի, եթե այն ժամանակ Մայր փառարն իբրև հայկական ոգու խորհրդանիշ գտնվում էր Բագրատունյաց անկախ Հայաստանում, ապա այսօր այն գտնվում է սահմանի այն կողմում, ուր չկա հայ մարդու աղոթքը և կիսավեր ու անխնամ վիճակում է, իբրև արտահայտություն, իբրև պատկեր Արևմտյան Հայաստանի, սակայն միևնույն ժամանակ հպարտ՝ չնայած տեսած բազում արհավիրքներին:

Կազմակերպված գիտաժողովի նպատակն է, ինչպես բացման խոսքում նշեց Տ. Արշակ վրդ. Խաչատրյանը, վերստին անդրադառնալու մեր փառապանծ պատմությանը, հպարտանալու շուրջ 1000 փարի առաջ կառուցված Մայր փառարով, ինչպես նաև բերելու խոնարհություն, հարգանք և սեր հանդեպ այդ նվիրական կառույցը:

Գիտաժողովի հանդիսավոր բացման ընթացքում կարդացվեցին բանախոսություններ, որոնք նպատակ ունեին ներկայացնելու թե՛ Մայր եկեղեցին և թե՛ ընդհանրապես պատմական Անի մայրաքաղաքը:

Հանդիսության սկզբում ելույթ ունեցավ Երևանի պետական համալսարանի Աստվածաբանական ֆակուլտետի դեկան Տ. Շահե արքեպս. Աճեմյանը: Շահե Սրբազանն իր խոսքում ուրվագծեց Անիի Մայր փառարի շինության պատմությունը: Ապա նշեց, որ

Մայր փաճարի օծմանը նվիրված գիտաժողովը գալիս է բացելու մեր պարմության էջերը և մեր սրտերի մեջ վերակենդանացնելու Անիի փառքը: Անիի Մայր եկեղեցու գեղեցկությունն ու փառքը ներկայացնելիս, Սրբազան Հայրը վկայակոչեց փաճարին ուղղված Մովսես Անեցու ձոնը:

Շահե Սրբազանը խոսեց նաև Սարգիս Ա Սևանցի Կաթողիկոսի նախաձեռնությամբ կառուցված Սրբոց Հռիփսիմյանց եկեղեցու մասին, որը կից էր Մայր եկեղեցուն: Սարգիս Կաթողիկոսն այնպեղ ամփոփել է Ս. Հռիփսիմյանց մասունքները: Գերաշնորհ Սրբազանն այդ փաստը նմանեցրեց Ամենայն Հայոց Հայրապետի Նեապոլից բերած Ս. Գրիգոր Լուսավորչի մասունքների՝ Երևանի նորակառույց Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում ամփոփման հետ:

Այնուհետև բանախոսությամբ հանդես եկավ Տ. Մեսրոպ արքեպս. Աշճյանը: Գերաշնորհ Սրբազանը գեղեցիկ նկարագրությամբ հանգամանալից ներկայացրեց Մայր փաճարի կառուցման պարմությունն ու օծման հանդիսությունը: Այնուհետև համեմատություն անցկացրեց Հայաստանում քրիստոնեության 1700-ամյակի առիթով կառուցված Երևանի Մայր եկեղեցու օծման արարողության և 1000 փարի առաջ օծված Անիի Մայր փաճարի միջև՝ այդ երկու դեպքերը դիտելով որպես նշանակալի իրադարձություններ Հայոց կյանքում:

Սրբազան Հայրը, կարևորելով կազմակերպված գիտաժողովը, ասաց, որ մեկ հազարամյակ անց Անիի Մայր փաճարի օծման հոբելյանը նշելով՝ «փառավորում ենք հայոց եկեղեցական երկու հազար փարվա պարմությունը, Հայ Եկեղեցու ծառայության կյանքը և հայի՝ Աստծուն մոտենալու կերպը, իր ճարտարապետությամբ, շարականով և Մայր փաճարով»:

Այնուհետև ելույթ ունեցավ Հայաստանում ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գործերով քարտուղար Համբարձում Մինասյանը՝ ներկայացնելով Անիի, ինչպես նաև այժմ Թուրքիայում գտնվող հայկական ճարտարապետական կառույցների անխնամ և անապահով վիճակը, այնուհետև հույս հայտնեց, որ վերջիվերջո Անիի Մայր փաճարը և Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցին պետք է քեղ գրավեն ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գրանցամատյանում:

Բանախոսություններով հանդես եկան նաև ֆրանսահայ մտավորական Կլոդ Արմեն Մուրաֆյանը՝ «Անին Անիից հետո» բանախոսությամբ, և վաստակաշատ ճարտարապետ Վարազդատ Հարությունյանը՝ ներկայացնելով Անիի Մայր եկեղեցու կառուցող Տրդատ ճարտարապետի գործունեությունը:

Հանդիսության վերջում ներկաներին Հայրապետական օրհնության իր խոսքն ուղղեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Վեհափառ Հայրապետը:

Միտելիներ.

Առ Աստված գոհության աղոթքով ողջունում ենք Անիի Մայր եկեղեցու 1000-ամյակին նվիրված տոնական հանդիսությունների շարքը բացող այս գիտաժողովի հրավիրումը՝ իբրև արտահայտություն այն նվիրումի ու սիրո, որ ունի մեր ժողովուրդը մեր սրբությունների ու արժեքների հանդեպ: Մեր Տեր Հիսուս Զրիստոսի Մուրք Ծննդյան հազարամյակի առիթով կառուցված Անիի Մայր եկեղեցու 1000-

ամյակի տոնախմբությունը հավատի նորոգման ու հավատով գորացման մի նոր առիթ է մեզ համար Հայաստանում քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի տոնակատարություններից հետո:

Մեր գնահատանքն ենք բերում ձեզ ամենքիդ, որ նախանձախնդրորեն արձագանքել եք Մեր հրավերին և եկել եք ձեր մասնակցությունը բերելու այս հանդիսությանը: Այս առիթով մասնավոր գնահատանքի Մեր խոսքն ենք ուղղում Գերաշնորհ Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Աշճյանին՝ այն մեծ ջանքերի ու խանդավառության համար, որով ձեռնարկում է հայոց պատմության նշանակալի այդ ժամանակաշրջանին, հոգևոր ու մշակութային մեր կյանքի մեծ հորելյանին վերաբերող միջոցառումները:

Մեր գնահատանքն ենք բերում նաև բոլոր բանախոսներին, ովքեր այսօր այստեղ, իսկ վաղը և հաջորդող օրերին՝ մյուս միջոցառումներին պիտի ներկայացնեն Անիի Մայր եկեղեցու հետ կապված իրենց ուսումնասիրությունները, իրենց մտածումներն ու արժեվորումները պիտի մատուցեն ինչպես մեր ժողովրդին, այնպես և միջազգային հանրությանը՝ ջանքեր ներդնելով, որպեսզի անհրաժեշտ ուշադրություն բևեռվի համաշխարհային մշակույթի զանազանը հարստացնող ճարտարապետական հոյակերտ այս կոթողի վրա՝ հասնելու համար նրա ամբողջական վերակառուցմանն ու պահպանությանը:

Միրելիմեն՝, այսօր մենք երախտիքի մեր տուրքն ենք բերում շնորհալի ու մեծագործ մեր նախնիներին, ովքեր կերտեցին գովքի արժանի փառքերը հայոց: Մտովի վերադարձել ենք մեր պատմության հեռավոր ժամանակները, երբ Բագրատունի նախարարական տան առաջնորդությամբ Հայաստանում վերականգնվեց պետականությունը, գորացավ՝ ապահովելով ժողովրդի խաղաղ կյանքը և խրախուսելով մշակույթի զարգացումը:

«Միջնադարյան խավար» կոչված դարերից իմացության պայծառ լույսն է ճառագում Անիի տասնյակ եկեղեցիներից, Անիի վարդապետանոցից, Անին կառուցող հավատավոր հոգիների լույսն ու ջերմությունը, որ հավերժ քանդակվել են քաղաքի քարերին:

Այսօր միավորենք մեր աղոթքը 1000-ամյակ առաջ Անիի Սուրբ Աստվածածին Մայր եկեղեցում հնչած մեր նախնյաց աղոթքներին և հայցենք Տիրոջից, որ Իր հանապազ խնամքի ներքո խաղաղ պահպանի աշխարհը համայն և հայոց Հայրենիքը ու օրինի հայրենաշինության բոլոր ջանքերը մեր ժողովրդի:

Եւ թող Մեր Աստուծոյ եղիցի շնորհքն անհրաժեշտ և շնորհալի առնեն համայն աշխարհը և միշտ. ամէն:

Հանդիսությունն ավարտվեց «Հայր մեր»-ով և Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով:

ԳԵՎՈՐԳ ՍՐԿ. ՄԱԿԱՐՅԱՆ